

GREEN DEAL

Participatie van de Omgeving bij Duurzame Energieprojecten

versie 20 augustus 2017

Partijen:

1. De Minister van Economische Zaken, de heer H.G.J. Kamp, hierna te noemen: EZ;
2. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, mevrouw S.A.M. Dijksma, hierna te noemen: IenM;
3. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer R.H.A. Plasterk, hierna te noemen: BZK;
4. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, mevrouw M. Bussemaker, hierna te noemen: OCW;

ieder handelend in zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, hierna samen te noemen: Rijksoverheid;

5. het Inter Provinciaal Overleg, te dezen vertegenwoordigd door [pm], hierna te noemen: IPO;
6. Vereniging Nederlandse Gemeenten, te dezen vertegenwoordigd door [pm], hierna te noemen: VNG;

Partijen 5 en 6 hierna samen te noemen: decentrale overheden;

7. Netbeheer Nederland, te dezen vertegenwoordigd door [pm], hierna te noemen: [pm];
8. Nederlandse Vereniging Duurzame Energie, te dezen vertegenwoordigd door [pm], hierna te noemen: NVDE;
9. Nederlandse WindEnergie Associatie, te dezen vertegenwoordigd door [pm], hierna te noemen: NWEA;
10. Stichting Platform Bio-energie, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
11. Dutch Association Geothermal Operators, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
12. Vereniging Bodemenergie NL, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
13. Vereniging Holland Solar, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
14. Vereniging Energie Nederland, te dezen vertegenwoordigd door [pm];

Partijen 9 tot en met 14 hierna samen te noemen: brancheverenigingen;

15. Staatsbosbeheer, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
16. Federatie LTO Nederland, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
17. Vereniging ODE Decentraal, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
18. Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines, te dezen vertegenwoordigd door [pm]; hierna te noemen: NLVOW;
19. Stichting De Natuur en Milieufederaties, te dezen vertegenwoordigd door [pm];
20. Stichting Natuur & Milieu, te dezen vertegenwoordigd door [pm];

Partijen 19 tot en met 20 hierna samen te noemen: Natuur- en milieuorganisaties;

Hierna samen te noemen: Partijen;

Algemene overwegingen:

1. Om onze welvaart ook voor toekomstige generaties te behouden is het nodig om het concurrentievermogen van onze economie te versterken en tegelijkertijd de belasting van het

milieu en de afhankelijkheid van fossiele energie en schaarse grondstoffen te verminderen.

2. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn essentieel om deze omslag naar groene groei mogelijk te maken. Bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties nemen volop concrete initiatieven voor vergroening van economie en samenleving. Met de Green Deal Aanpak wil het kabinet deze dynamiek in de samenleving op groene groei optimaal benutten.
3. Green Deals bieden bedrijven, burgers en organisaties een laagdrempelige mogelijkheid om samen met de overheid te werken aan groene groei. Initiatieven uit de samenleving staan daarbij aan de basis. Daar waar deze tegen belemmeringen aanlopen die volgens initiatiefnemers kunnen worden aangepakt op rijksniveau, wil het kabinet zich inzetten deze weg te nemen of op te lossen om zo deze initiatieven te faciliteren en te versnellen. In een Green Deal leggen partijen hierover concrete afspraken schriftelijk vast.
4. De resultaten van een Green Deal kunnen gebruikt worden bij andere, vergelijkbare projecten, waardoor er navolging kan plaatsvinden en de reikwijdte van een Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de Rijksoverheid tegenover staat.

Specifieke overwegingen Green Deal Participatie van de Omgeving bij Duurzame Energieprojecten:

1. Nederland moet de komende jaren forse stappen zetten voor het realiseren van een duurzame energievoorziening en het versnellen van de energietransitie. Daarvoor moet een flink aantal duurzame energieprojecten worden opgestart en gerealiseerd.
2. Deze duurzame energieprojecten gaan vanwege hun omvang en impact veelal gepaard met merkbare en vaak zichtbare veranderingen van de fysieke leefomgeving.
3. Nederland is een dichtbevolkt land. Daarom worden velen geraakt als veranderingen in de fysieke leefomgeving worden voorgesteld en gerealiseerd. Dit kan gecompliceerd zijn en vertragend werken voor de besluitvorming over duurzame energieprojecten.
4. Goede inpassing van duurzame energieprojecten met het oog op de weerslag van die projecten op de fysieke leefomgeving is daarmee voor Nederland een bepalende factor om de duurzame energiedoelstellingen voortvarend te realiseren.
5. Daarnaast kunnen kansen worden benut door de realisatie van duurzame energieprojecten hand in hand te laten gaan met het versterken van lokale gemeenschappen en natuur.

Partijen onderkennen dat:

- Inpassing van duurzame energieprojecten niet alleen gaat over besluitvorming door de overheid (o.a. locatiekeuze, vergunningverlening) maar ook over besluiten die genomen worden door de initiatiefnemer (binnen de randvoorwaarden van de overheid).
- Goede inpassing niet mogelijk is zonder inzicht in de belangen, wensen en ideeën van burgers, bedrijven/marktpartijen, maatschappelijke organisaties (gericht op onder meer natuurbehoud en landschap) en overheden.
- Belangen, wensen en ideeën het beste in beeld komen door participatie bij de inpassing van een duurzaam energieproject.

- Participatie, er op gericht moet zijn om vroegtijdig informatie, kennis, ervaringen en standpunten te delen, met als doel enerzijds goede belangenafweging bij de besluitvorming over duurzame energieprojecten, en anderzijds meer draagvlak en een kortere doorlooptijd bij de planvorming, realisatie van duurzame energieprojecten.
- Participatie niet altijd kan of hoeft te leiden tot breed gedeelde steun voor de besluiten die genomen zijn bij de inpassing van een duurzaam energieproject.
- De realisatie van duurzame energieprojecten erbij gebaat is als in omgevingsvisies, regionale energiestrategieën, omgevingsplannen en/of andere beleidskaders het nut en de noodzaak helder is gemaakt om een bepaald aandeel duurzame energieopwekking in het betreffende gebied te realiseren.
- Participatie in de beginfasen van het (ontwikkelen en opstellen van) ruimtelijk beleid (zoals wordt neergelegd in bijvoorbeeld duurzaamheids-, energie- en omgevingsvisies) van de overheid op sommige punten kan worden verbeterd. Hierbij hoort ook het inzichtelijk maken hoe een duurzaam energieproject zich verhoudt tot de (energie)beleidsvoornemens en –doelen van de overheid.
- Duurzame energieprojecten vaak worden geïnitieerd door private partijen en de realisatie er daarom bij gebaat is als ook bedrijven/marktpartijen de nut en noodzaak helder maken en aangeven hoe deze past binnen hun eigen missie en visie.
- Ideeën over participatie bij duurzame energieprojecten net als de energietransitie volop in ontwikkeling zijn. Partijen willen aan de hand van hun kennis en ervaringen bij lopende en nieuwe duurzame energieprojecten participatie verder ontwikkelen, nader vormgeven en verbeteren.

Komen het volgende overeen:

1. Doel en werkwijze

Artikel 1. Begrippen

In deze Green Deal wordt door Partijen verstaan:

- a. betrokkene: een burger, marktpartij, maatschappelijke organisatie of overheid die als deelnemer bij het publieke en/of private besluitvormingsproces over een duurzaam energieproject is, wordt of moet worden betrokken;
- b. duurzaam energieproject: een samenhangend geheel van activiteiten zoals planvorming, ontwikkeling, realisering en exploitatie (van infrastructuur) voor de productie, opwekking, levering, winning of opslag van duurzame energie;
- c. fysieke leefomgeving: fysieke onderdelen van de leefomgeving, dat in ieder geval bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed, als bedoeld in artikel 1.2, tweede lid, van de Omgevingswet omvat, omvat onderdelen als bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, landschappen, natuur, cultureel erfgoed en werelderfgoed overeenkomstig artikel 1.2., lid 2 van de Omgevingswet.
- d. grondeigenaar: eigenaar van de grond waarop een duurzaam energieproject wordt ontwikkeld;
- e. initiatiefnemer: persoon, onderneming of organisatie die een initiatief neemt om een duurzaam energieproject te ontwikkelen of te realiseren;
- f. inpassing: ruimtelijke invoeging afgestemd op de fysieke leefomgeving;

- g. lokaal initiatief: een divers samengesteld samenwerkingsverband van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en/of overheden zoals bijvoorbeeld een energiecoöperatie die op een beperkt lokaal niveau initiatiefnemer zijn;
- h. participatie: vroegtijdige betrokkenheid van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden in een vroegtijdig stadium bij besluitvorming door de overheid (o.a. locatiekeuze, vergunningverlening) maar ook over besluiten die genomen worden door de initiatiefnemer (binnen de randvoorwaarden van de overheid) over totstandkoming van duurzame energieprojecten.

Artikel 2. Doel

Het doel van de Green Deal is om gezamenlijk inzichten en ideeën te ontwikkelen en te delen om participatieprocessen te verbeteren bij de inpassing van duurzame energieprojecten in de fysieke leefomgeving, waardoor:

- informatie, kennis, ervaringen en standpunten vroegtijdig en beter worden gedeeld door burgers, bedrijven/marktpartijen, maatschappelijke organisaties en overheden waardoor de uiteenlopende belangen, wensen en ideeën beter in beeld worden gebracht;
- kwalitatief betere publieke en private besluiten kunnen worden genomen;
- meer draagvlak wordt gecreëerd voor duurzame energieprojecten;
- de doorlooptijd van de planvorming, ontwikkeling, realisatie van duurzame energieprojecten wordt verkort.

Artikel 3. Werkwijze; samenwerking in drie stappen

1. Partijen zetten de komende twee jaar in drie stappen gezamenlijk acties in gang teneinde:
 - Eigen ervaringen en kennis in te brengen en te delen over participatie bij de inpassing van duurzame energieprojecten. Hierbij is aandacht voor het verschil in perspectief tussen burgers, marktpartijen, maatschappelijke organisaties en overheden;
 - Inzichten en ideeën op te doen voor de wijze waarop participatieprocessen verder kunnen worden ontwikkeld en verbeterd;
 - Nieuwe inzichten en ideeën te delen met haar eigen achterbannen en geïnteresseerden daarbuiten.Daarbij is voor Partijen de leeragenda zoals opgenomen in bijlage 1 het uitgangspunt. Deze bijlage maakt integraal onderdeel uit van deze Green Deal.
2. Tijdens Stap 1 in de periode van [pm] september 2017 tot 1 februari 2018 richten Partijen zich op het actief delen van kennis en ervaringen van en over participatie.
3. Tijdens Stap 2 in de periode van 1 februari 2018 tot 1 juli 2018 leggen Partijen de focus op het ontwikkelen van kennis en competenties voor participatie.
4. Tijdens Stap 3 in de periode van 1 juli 2018 tot [pm] september 2019 zetten Partijen zich in voor de verspreiding van bestaande en nieuwe kennis, ervaringen en competenties binnen en buiten het eigen netwerk.

Artikel 4. Organisatie: Stuurgroep, aanspreekpunten, werkgroepen en secretariaat

1. Binnen 2 maanden na ondertekening van deze Green Deal wordt door Stichting Natuur en Milieu en de Natuur en Milieufederaties een Stuurgroep samengesteld die bestaat uit vertegenwoordigers van Partijen op bestuurlijk niveau. De Stuurgroep is belast met het bewaken van de voortgang van deze Green Deal.
2. Partijen wijzen ieder een persoon als aanspreekpunt voor deze Green Deal aan die belast wordt met het invulling geven aan eigen acties van Partijen, het voeren van de regie voor die Partij bij de uitvoering van deze Green Deal en het zorgdragen voor synergie tussen de werkgroepen onderling en met andere stakeholders bijvoorbeeld georganiseerd of samenwerkend in het Lerend platform Energie en Omgeving en de Green Deal Regionale Energiestrategieën. Aanspreekpunten komen bijeen tijdens periodieke kennisbijeenkomsten.
3. Partijen stellen tijdens Stap 1 vijf werkgroepen samen met door hun aan te wijzen deelnemers

volgens de onderstaande tabel waarbij een van de Partijen een coördinerende rol vervult.

Naam Werkgroep	Coördinerende rol	Deelnemers (<i>voorstel, niet definitief</i>)
Werkgroep Wind	NWEA	Netbeheer NL, EZ, OCW, NLVOW, Natuur & Milieu, Natuur en Milieufederaties, VNG, IPO
Werkgroep Zon	Holland Solar	BZK, Natuur en Milieufederaties, VNG, IPO
Werkgroep Geothermie	Dutch Association Geothermal Operators	LTO, IPO, Natuur & Milieu
Werkgroep Bio-energie	Platform bio-energie	Staatsbosbeheer, VNG, Natuur en Milieufederaties
Werkgroep Lokale Initiatieven	ODE Decentraal	BZK, NVDE, IenM, NLVOW, Natuur en Milieufederaties, VNG, IPO

4. De taken van de werkgroepen staan omschreven in artikel 5.
5. De Partij die de coördinerende rol vervult bij een werkgroep draagt zorg voor het bijeenroepen hiervan en voor afspraken over de interne werkwijze zoals voorzitterschap en verslaglegging.
6. Na Stap 1 bezien Partijen of de organisatie met werkgroepen zal worden voortgezet voor het vervullen van de taken in Stap 2 en 3. Indien nodig kan het aantal en de samenstelling van de werkgroepen worden aangepast.
7. Voor zover Partijen eigen acties op hun naam hebben staan (artikel 8 tot en met artikel 18) en hierbij ook een of meer andere Partijen genoemd staan, zorgen deze Partijen samen voor een hierbij passende organisatie en werkwijze.
8. Het secretariaat van de Green Deal ondersteunt de Stuurgroep en faciliteert en coördineert de gezamenlijke acties en uitvoering van deze Green Deal zoals de halfjaarlijkse kennisbijeenkomst. Het secretariaat wordt gevoerd door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

2. Inzet en acties van Partijen

Artikel 5. Inzet en acties van Partijen gezamenlijk: nadere uitwerking Stap 1

Tijdens Stap 1 zullen Partijen:

- zich via de werkgroepen inzetten voor een gezamenlijke inventarisatie van alle kennis, ervaringen, nieuwe inzichten en ideeën voor participatie in duurzame energieprojecten van Partijen.
- in de werkgroepen inbreng leveren vanuit het perspectief van de initiatiefnemer, de burger, maatschappelijke organisaties en de overheid.
- per 1 februari 2018 met hun werkgroep een verslag opleveren van deze inventarisatie.
- via hun aanspreekpunten bij aanvang en afronding van deze stap nagaan of en zo ja hoe aansluiting kan worden gemaakt tussen de werkgroepen en andere relevante initiatieven.
- via hun aanspreekpunten een brede kennisbijeenkomst organiseren waarin de verslagen van de vijf werkgroepen aan de orde worden gesteld.
- via de Stuurgroep vaststellen of de hierboven genoemde activiteiten zijn uitgevoerd en of deze voldoende inzicht hebben opgeleverd om Stap 1 af te kunnen ronden. Indien de Stuurgroep besluit dat Stap 1 kan worden afgerond zal het de prioriteiten vaststellen voor Stap 2 en beslissen welke organisatiestructuur hier het beste bij past.

Artikel 6. Inzet en acties van Partijen gezamenlijk: nadere uitwerking Stap 2

Tijdens Stap 2 zullen Partijen:

- aan de hand van verslagen van de vijf werkgroepen, de resultaten van de kennisbijeenkomst uit Stap 1 en de door de stuurgroep vastgestelde prioriteiten actief kennis en competenties

ontwikkelen over goede participatie bij afgeronde, lopende en nieuwe duurzame energieprojecten, die – indien haalbaar – worden vertaald naar een informatie- en kennisbundel (vorm nadere te bepalen) met participatie-opties dat dient om participatie te bevorderen en via hun aanspreekpunten het document met participatie-opties aan de orde stellen in brede kennisbijeenkomst.

- voor zover zij deelnemen in landelijke overlegstructuren, sectoroverleggen, samenwerkingsverbanden of andere Green Deals zijn aangegaan, zoals de Green Deals Lerend Platform Energie & Omgeving, Deal Pilots Regionale Energie Strategieën (of het vervolg daarvan) en Versnellingstafels (o.a. Energie & Ruimte) de kennis en ervaring die enerzijds daar is en anderzijds in het kader van deze Green Deal is opgedaan actief met elkaar delen, uitwisselen en verspreiden.
- via de Stuurgroep vaststellen of de hierboven genoemde activiteiten zijn uitgevoerd en of deze voldoende inzicht hebben opgeleverd om Stap 2 af te kunnen ronden. Indien de Stuurgroep besluit dat Stap 2 kan worden afgerond zal het de prioriteiten vaststellen voor Stap 3 en beslissen welke organisatiestructuur hier het beste bij past.

Artikel 7. Inzet en acties van Partijen gezamenlijk: nadere uitwerking Stap 3

Tijdens Stap 3 zullen Partijen:

- zich inzetten voor de verspreiding van bestaande en nieuwe kennis uit Stap 2 en 3 bij relevante stakeholders binnen en buiten het eigen netwerk. De mogelijkheden om ontwikkelde kennis in te zetten voor ontwikkelingen buiten duurzame energieprojecten zoals bedoeld in deze Green Deal wordt in deze stap ook verkend.
- in de periode tussen 1 juli 2018 en 1 september 2018 een uitvoeringsagenda uitwerken waarin ze beschrijven hoe ze Stap 3 willen uitvoeren en wie welke actie uitvoert.
- via de Stuurgroep de uitvoeringsagenda vaststellen zodat deze kan worden geïmplementeerd door Partijen. Voordat de uitvoeringsagenda wordt vastgesteld beslist de Stuurgroep welke organisatiestructuur hier voor de resterende periode van deze Green Deal het beste bij past.
- via hun aanspreekpunten tussen 1 september 2018 en [PM] september 2019 een halfjaarlijkse brede kennisbijeenkomst organiseren waarmee ze onderling ervaringen delen.

Artikel 8. Inzet en acties Rijksoverheid

- EZ verkent tijdens Stap 1 en Stap 2 samen met IPO de mogelijkheden voor een (kader voor een) beleidsinstrument gericht op de ontwikkeling van en door (lokale) initiatieven, die (nog) niet de financiële middelen hebben om hun rol te spelen in de ontwikkelfase van een duurzaam energieproject, te stimuleren. Dit beleidsinstrument is nadrukkelijk bedoeld voor lokale initiatieven. Bij deze verkenning wordt rekening gehouden met de relevante wettelijke kaders en de Europese regels met betrekking tot mededinging in acht genomen. Het resultaat van de verkenning wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- EZ draagt zorg voor het secretariaat ten behoeve van de coördinatie van deze Green Deal via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.
- Tijdens Stap 1 zorgt IenM voor aansluiting op de Inspiratiegids Participatie (AandeslagmetdeOmgevingswet.nl) en EZ voor aansluiting bij het Platform Leeromgeving Energie & Omgeving (LEO).
- In Stap 1 brengt IenM ervaringen in rond inzet van ontwerpend onderzoek. Ervaringen die zijn opgedaan bij verschillende regionale aanpakken/regionale energie strategieën.
- Tijdens Stap 1 draagt OCW praktijkvoorbeelden aan van het succesvol combineren van energieprojecten en omgevingswaarden (erfgoed, ontwerp). Dit gebeurt via het programma transitie landelijk gebied van de Visie Erfgoed en Ruimte, de open oproep Energie en Landschap van het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie, de gebiedsgerichte projecten binnen het programma Duurzame Monumentenzorg en ontwerpexperimenten in het kader van de Actieagenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp.

- Tijdens Stap 2 draagt BZK zorg voor inzet het breed toegankelijk document met participatie-opties via het 'Public Mediation Programme' van de Universiteit van Amsterdam.
- Tijdens Stap 3 verkent BZK samen met IPO en VNG welke mogelijkheden er zijn om kennis, praktijkvoorbeelden en andere relevante informatie te ontsluiten voor provincies en gemeenten en andere openbare lichamen met als doel participatie bij duurzame energieprojecten te verbeteren. Een plan van aanpak voor deze verkenning wordt opgeleverd als onderdeel van de uitvoeringsagenda .

Artikel 9. Inzet en acties IPO

IPO:

- verkent tijdens Stap 1 en Stap 2 samen met EZ de mogelijkheden voor een (kader voor een) beleidsinstrument gericht op de ontwikkeling van en door (lokale) initiatieven, die (nog) niet de financiële middelen hebben om hun rol te spelen in de ontwikkelfase van een duurzaam energieproject, te stimuleren. Dit beleidsinstrument is nadrukkelijk bedoeld voor lokale initiatieven. Bij deze verkenning wordt rekening gehouden met de relevante wettelijke kaders en de Europese regels met betrekking tot mededinging in acht genomen. Het resultaat van de verkenning wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- verkent samen met VNG tijdens Stap 2 de mogelijkheden om voorwaarden voor participatie bij lokaal beleid te betrekken. Het resultaat van de verkenning worden opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- zorgt tijdens Stap 3 samen met VNG dat provincies en gemeenten geïnformeerd worden over de mogelijkheden die zij hebben om te sturen op het creëren van meerwaarde voor betrokkenen en de fysieke leefomgeving. Het eerste resultaat (informatie over het sturen op meerwaarde) wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2
- zorgt tijdens Stap 3 gezamenlijk met VNG en ODE Decentraal dat hun achterban wordt geïnformeerd over het wat en hoe van lokale initiatieven. De informatie is enerzijds gericht op medewerkers bij provincies en gemeenten (ambtelijk dan wel bestuurlijk) die te maken krijgen met lokale initiatieven bij duurzame energieprojecten. Anderzijds is informatie gericht op lokale initiatieven en de mogelijkheden voor samenwerking met provincies, gemeenten, ontwikkelaars en/of grondeigenaren. Voor beide onderdelen wordt het eerste resultaat (de informatie over het wat en hoe van lokale initiatieven) opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- Tijdens Stap 3 verkent IPO samen met BZK en VNG welke mogelijkheden er zijn om kennis, praktijkvoorbeelden en andere relevante informatie te ontsluiten voor provincies en gemeenten en andere openbare lichamen met als doel participatie bij duurzame energieprojecten te verbeteren. Een plan van aanpak voor deze verkenning wordt opgeleverd als onderdeel van de uitvoeringsagenda.

Artikel 10. Inzet en acties VNG

VNG:

- werkt tijdens Stap 2 samen met brancheverenigingen een communicatie-instrument (taal en beeld) uit als hulpmiddel in het participatieproces waarmee op eenduidige en eenvoudige wijze duidelijk kan worden gemaakt in welke fase een project zich bevindt gericht op de omgeving. Partijen spannen zich tijdens Stap 3 in dit instrument te benutten als hulpmiddel als ze communiceren over duurzame energieprojecten. Een eerste versie van dit instrument wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- verkent samen met IPO tijdens Stap 2 de mogelijkheden om voorwaarden voor participatie bij lokaal beleid te betrekken. Het resultaat van de verkenning worden opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- zorgt tijdens Stap 3 samen met IPO dat provincies en gemeenten geïnformeerd worden over de mogelijkheden die zij hebben om te sturen op het creëren van meerwaarde voor betrokkenen en de fysieke leefomgeving.

- zorgt tijdens Stap 3 gezamenlijk met IPO en ODE Decentraal dat hun achterban wordt geïnformeerd over het wat en hoe van lokale initiatieven. De informatie is enerzijds gericht op medewerkers bij provincies en gemeenten (ambtelijk dan wel bestuurlijk) die te maken krijgen met lokale initiatieven bij duurzame energieprojecten. Anderzijds is informatie gericht op lokale initiatieven en de mogelijkheden voor samenwerking met provincies, gemeenten, ontwikkelaars en/of grondeigenaren. Voor beide onderdelen wordt het eerste resultaat (de informatie over het wat en hoe van lokale initiatieven) opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- Tijdens Stap 3 verkent VNG samen met BZK en IPO welke mogelijkheden er zijn om kennis, praktijkvoorbeelden en andere relevante informatie te ontsluiten voor provincies en gemeenten en andere openbare lichamen met als doel participatie bij duurzame energieprojecten te verbeteren. Een plan van aanpak voor deze verkenning wordt opgeleverd als onderdeel van de uitvoeringsagenda.

Artikel 11. Inzet en acties Netbeheer Nederland

Netbeheer Nederland:

- gaat in Stap 2 na hoe actief en vroeg in het proces betrokkenen (met name initiatiefnemers) op kunnen worden gezocht en, zodat rekening wordt gehouden met de aanleg van de energie-infrastructuur (tegen de laagst maatschappelijke kosten). Zij leveren hiervoor een plan van aanpak op aan het einde van Stap 2.
- zet zich tijdens Stap 3 in voor regionale samenwerking tussen lokale overheden, vgl. VNG-aanpak regionale energiestrategie. Een goede regionale samenwerking/afstemming kan ook een gunstige invloed hebben op een (kosten)optimale netinpassing van duurzame energieprojecten. Een plan van aanpak voor deze inzet wordt opgeleverd als onderdeel van de uitvoeringsagenda.

Artikel 12. Inzet en acties NVDE

NVDE

- gaat in Stap 2 samen met de brancheverenigingen na hoe zij kunnen sturen op het creëren van meerwaarde voor betrokkenen en de fysieke omgeving. Het eerste resultaat hiervan wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2).
- gaat in Stap 1 samen met de brancheverenigingen na hoe op dit moment wordt samengewerkt met lokale initiatieven en verkent in Stap 2 hoe dit verder kan worden versterkt .Het eerste resultaat wordt opgeleverd aan het einde van Stap 1).
- zet zich in Stap 3 in om samen met de brancheverenigingen kennis, praktijkvoorbeelden en andere relevante informatie actiever te delen met als doel participatie bij duurzame energieprojecten te verbeteren. Het resultaat van de verkenning wordt opgeleverd als onderdeel van de uitvoeringsagenda).

Artikel 13. Inzet en acties Brancheverenigingen

Brancheverenigingen

- verkennen in Stap 2 welke informatie over een duurzaam energieproject in ieder geval openbaar en toegankelijk moet zijn om participatie mogelijk te maken. Het resultaat van de verkenning wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- werkt tijdens Stap 2 samen met VNG een communicatie-instrument (taal en beeld) uit als hulpmiddel waarmee op eenduidige en eenvoudige wijze duidelijk kan worden gemaakt in welke fase een project zich bevindt gericht op de omgeving. Partijen spannen zich tijdens Stap 3 in dit instrument als hulpmiddel te benutten als ze communiceren over duurzame energieprojecten. Een eerste versie van dit instrument wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- gaan in Stap 2 samen met NVDE en haar achterban na hoe zij kunnen sturen op het creëren van meerwaarde voor betrokkenen en de fysieke omgeving en zorgt voor informatievoorziening richting haar achterban hierover. Het eerste resultaat hiervan wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.

- gaan in Stap 1 samen met NVDE en haar achterban na hoe op dit moment wordt samengewerkt met lokale initiatieven en verkent in Stap 2 met haar achterban hoe dit verder kan worden versterkt. Het eerste resultaat wordt opgeleverd aan het einde van Stap 1.
- zet zich in Stap 3 in om samen met NVDE kennis, praktijkvoorbeelden en andere relevante informatie actiever te delen met als doel participatie bij duurzame energieprojecten te verbeteren. Het resultaat van de verkenning wordt opgeleverd als onderdeel van de uitvoeringsagenda.

Artikel 14. Inzet en acties Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer:

- gaat in Stap 2 na hoe zij vroegtijdig betrokkenen kunnen worden in de planfase en realisatiefase van duurzame energieprojecten die (deels) op grond van Staatsbosbeheer worden gerealiseerd, zodat rekening wordt gehouden met de natuur- en landschapswaarde. Een aanpak hiervoor wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- stelt in Stap 2 samen met natuur- en milieuorganisaties een afwegingskader Natuur en Energie op dat kan bijdragen aan het creëren van meerwaarde van duurzame energieprojecten voor milieu, landschap en natuur. Hierbij wordt aangesloten op het afwegingskader Natuur en Wind dat door [pm] in het najaar van 2017 aan EZ wordt aangeboden. Het afwegingskader Natuur en Energie wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.

Artikel 15. Inzet en acties LTO Nederland

LTO Nederland:

- stelt in Stap 2 samen met ODE Decentraal en de Natuur- en milieuorganisaties een informatiepakket op voor private en publieke (agrarische) grondeigenaren over welke kansen samenwerking met lokale initiatieven biedt, hoe samenwerking met lokale initiatieven gestimuleerd kan worden en de verschillende vormen van samenwerking en brengt dit actief naar buiten in Stap 3. Hierin wordt ook aandacht besteed aan het aspect van grondvergoedingen, en de wisselwerking met vergoedingen voor de omgeving. Het eerste resultaat hiervan wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.

Artikel 16. Inzet en acties ODE Decentraal

ODE Decentraal

- stelt in Stap 2 samen met LTO Nederland en de Natuur- en milieuorganisaties een informatiepakket op voor private en publieke (agrarische) grondeigenaren over welke kansen samenwerking met lokale initiatieven biedt en de verschillende vormen van samenwerking en brengt dit actief naar buiten in Stap 3. Het eerste resultaat hiervan wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- Zorgt tijdens Stap 3 gezamenlijk met IPO en VNG dat hun achterban wordt geïnformeerd over het wat en hoe van lokale initiatieven. De informatie is enerzijds gericht op medewerkers bij provincies en gemeenten (ambtelijk dan wel bestuurlijk) die te maken krijgen met lokale initiatieven bij duurzame energieprojecten. Anderzijds is informatie gericht op lokale initiatieven en de mogelijkheden voor samenwerking met provincies, gemeenten, ontwikkelaars en/of grondeigenaren. Voor beide onderdelen wordt het eerste resultaat (de informatie over het wat en hoe van lokale initiatieven) opgeleverd aan het einde van Stap 2.

Artikel 17. Inzet en acties NLVOW

NLVOW

- gaat in Stap 2 na hoe vroegtijdige betrokkenheid van burgers in de planfase en realisatiefase van duurzame energieprojecten kan worden opgezocht, zodat rekening wordt gehouden met het belang van omwonenden. Hiervoor wordt een plan van aanpak opgeleverd aan het einde van Stap 2.

- verkent samen met Partijen of het opstellen van een instrument zoals een afwegingskader om te beoordelen of en op welke manier omwonenden betrokken worden bij de planontwikkeling van en de besluitvorming over een duurzaam energieproject wenselijk is. De resultaten van de verkenning wordt gedeeld op 31/01/2018.

Artikel 18. Inzet en acties Natuur- en Milieuorganisaties

Natuur- en Milieuorganisaties

- stellen in Stap 2 samen met Staatsbosbeheer een afwegingskader Natuur en Energie op dat kan bijdragen aan het creëren van meerwaarde van duurzame energieprojecten voor milieu, landschap en natuur. Hierbij wordt aangesloten op het afwegingskader Natuur en Wind, dat door [pm] in het najaar van 2017 aan EZ wordt aangeboden. Het afwegingskader Natuur en Energie wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- stellen in Stap 2 samen met LTO Nederland en ODE Decentraal een informatiepakket op voor private en publieke (agrarische) grondeigenaren over welke kansen samenwerking met lokale initiatieven biedt en de verschillende vormen van samenwerking en brengt dit actief naar buiten in Stap 3. Het eerste resultaat hiervan wordt opgeleverd aan het einde van Stap 2.
- delen in Stap 1 de lessen en ervaringen uit de casestudies die in het kader van de milieustudie wind op land zijn onderzocht met andere Partijen en gaan in Stap 2 na hoe dit kan leiden tot een nieuwe aanpak voor participatie. Het eerste resultaat hiervan wordt opgeleverd aan het einde van Stap 1.

3. Slotbepalingen

Artikel 19. Uitvoering in overeenstemming met het Unierecht

De afspraken van deze Green Deal zullen in overeenstemming met het Nederlands recht en met het recht van de Europese Unie worden uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese en Nederlandse regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technisch normen en voorschriften.

Artikel 20. Wijzigingen

1. Elke Partij kan de andere Partijen schriftelijk verzoeken de Green Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen zes weken nadat een Partij de wens daartoe aan de andere Partijen schriftelijk heeft medegedeeld.
3. De wijziging en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan de Green Deal gehecht.

Artikel 21. Evaluatie

1. Partijen zullen de uitvoering en werking van deze Green Deal binnen een maand nadat de looptijd van deze deal voorbij is evalueren.
2. De evaluatie zal worden verricht door RVO.nl.

Artikel 22. Toetreding van nieuwe partijen

1. Er kunnen nieuwe partijen toetreden tot deze Green Deal.
 1. Een nieuwe partij maakt haar verzoek tot toetreding schriftelijk bekend aan Natuur & Milieu en de Natuur en Milieufederaties. Zodra alle Partijen schriftelijk hebben ingestemd met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Green Deal en gelden voor die Partij de voor haar uit de Green Deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
 2. Het verzoek tot toetreding en de verklaring tot instemming worden als bijlage aan de Green Deal gehecht.

Artikel 23. Citeertitel

De Green Deal kan worden aangehaald als Green Deal Participatie van de Omgeving bij Duurzame Energieprojecten.

Artikel 24. Opzegging

Elke Partij kan deze Green Deal (te allen tijde) met inachtneming van een opzegtermijn van een maand schriftelijk opzeggen.

Artikel 24. Nakoming

Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken van de Green Deal niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 25. Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en loopt tot en met 1 oktober 2019.
2. Partijen treden uiterlijk een half jaar voor laatstgenoemde datum in overleg over eventuele voortzetting van deze Green Deal.
3. Partijen nemen de uitvoering van alle in deze Green Deal genoemde afspraken zo snel mogelijk ter hand.

Artikel 26. Openbaarmaking

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, onder andere in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals, zodat navolging hiervan kan worden bevorderd.

Aldus overeengekomen en in [pm] voud ondertekend te Utrecht op [datum]

De Minister van Economische Zaken,

H.G.J. Kamp

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu,

S.A.M. Dijksma

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

J. Bussemaker

Het Inter Provinciaal Overleg,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

De Vereniging Nederlandse Gemeenten ,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Netbeheer Nederland,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Nederlandse Vereniging Duurzame Energie ,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Nederlandse WindEnergie Associatie,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Stichting Platform Bio-energie,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam];

Dutch Association Geothermal Operators;

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam];

Vereniging Bodemenergie NL;

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam];

Vereniging Holland Solar.

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Vereniging Energie Nederland.

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Staatsbosbeheer.

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Federatie LTO Nederland.

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Vereniging ODE Decentraal,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines,

vertegenwoordigd door [pm functie], [pm naam]

Stichting De Natuur en Milieufederaties,

vertegenwoordigd door netwerkdirecteur, A. van de Pas

Stichting Natuur & Milieu

vertegenwoordigd door directeur a.i., G. van Hooijdonk

Bijlage Kader voor leeragenda

Partijen delen kennis en wisselen ervaringen uit aan de hand van de volgende hoofdvragen:

- I. Welke mogelijkheden zijn er om een transparant participatieproces in te richten dat aansluit op en ondersteunt bij besluitvormingsprocessen?
- II. Hoe kan meerwaarde worden gecreëerd voor betrokkenen en de fysieke leefomgeving?
- III. Hoe kunnen lokale initiatieven worden gevormd, gepositioneerd en geprofessionaliseerd?

Deelvragen

Ad I:

- Hoe en welke betrokkenen zo vroeg mogelijk betrokken kunnen worden bij het beleid- en besluitvormingsproces over totstandkoming van duurzame energieopwekkingsprojecten.
- Hoe betrokkenen laagdrempelig kunnen worden geïnformeerd over de inhoud en het proces bij de planvorming van een project. Hierbij moet worden gedacht aan relevante informatie¹ over een initiatief of project die ten grondslag ligt aan besluitvorming door bevoegd gezag. Maar ook dat het aan alle partijen duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is en wanneer welke invloed kan worden uitgeoefend.
- Hoe processen zo kunnen worden ingericht dat nieuwe betrokkenen mee kunnen doen in een proces zonder dat dit leidt tot onnodig tijdverlies doordat eerder gemaakte keuzes ter discussie worden gesteld.
- Hoe alle betrokkenen in de gelegenheid kunnen worden gesteld om, schriftelijk of mondeling, alle informatie, analyses of meningen naar voren te brengen die zij relevant achten.
- Welke manieren mogelijk er zijn om op een transparante wijze te communiceren over hoe inbreng van betrokkenen wordt verwerkt en hoe er in het uiteindelijke besluit rekening is gehouden met het resultaat van participatie van alle betrokkenen.

Ad II:

- Op welke manier meerwaarde voor betrokkenen en de fysieke leefomgeving kan worden gediend.
- Welke afspraken kunnen worden gemaakt om het beste invulling te geven aan meerwaarde voor betrokkenen en de fysieke leefomgeving.
- Hoe afspraken kunnen worden gemaakt over regievoering in zoekgebieden voor duurzame energieprojecten. Bijvoorbeeld over de inzet van een onafhankelijke gebiedscoördinator die zich inzet voor de optimale inrichting van het gebied, waarbij voorbij bestaande grondposities en/of gemeentegrenzen wordt gekeken en daardoor mogelijkheden voor participatie bij de planvorming ontstaan.

Ad III:

- In welke vorm vroegtijdige samenwerking met lokale initiatieven mogelijk is en of daarbij ondersteuning nodig is.
- Op welke manier het vormen van lokale initiatieven gestimuleerd kan worden
- Hoe participatie een rol kan spelen bij het betrekken van lokale initiatieven. Bijvoorbeeld bij aanbestedingen van duurzame energieprojecten op grond die in publiek eigendom is.

¹ Niet: bedrijfsgevoelige informatie. Hiermee wordt geen verruiming van de Wet Openbaarheid Bestuur beoogd.

Adhesiepartijen

Nederlandse Vereniging van Banken

De NVB, als vertegenwoordiger van een deel van de financiers van duurzame energieprojecten in Nederland, onderschrijft de uitgangspunten van deze Green Deal en wil bijdragen aan het uitdragen van de geleerde lessen. Zodra de opbrengsten van de Green Deal beschikbaar zijn, zal de NVB deze bespreken met haar leden. Daarbij worden de geleerde lessen over participatieprocessen ook bekeken in het licht van gezaghebbende kaders voor verantwoord ondernemen, zoals de OESO-richtlijnen voor verantwoord ondernemen en de Equator Principles, die door de Nederlandse bankensector breed worden onderschreven.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten

Natuurmonumenten onderschrijft het belang van betrokkenheid en medezeggenschap van de omgeving bij duurzame energieprojecten. Als Vereniging zijn wij voorstander van maximale inzet op energiebesparing en de overschakeling naar duurzame energie want de urgentie van het klimaatprobleem is groot. Tegelijkertijd nemen wij rekenschap van het feit dat duurzame energievormen effect hebben op de omgeving, waaronder negatieve effecten op waardevolle natuur en cultuurhistorische landschappen. Hierbij is de locatiekeuze bepalend. Daarom maakt Natuurmonumenten zich hard voor een juiste inpassing van duurzame energievormen met respect voor natuur, landschap en met aandacht voor draagvlak onder omwonenden. Onze volledige standpunten op duurzame energie zijn terug te vinden op:

<https://www.natuurmonumenten.nl/over-natuurmonumenten/standpunten-en-beleid>

Natuurmonumenten is enthousiast over deze Green Deal. We zien dit als een goede stap in de richting voor meer participatie van de omgeving bij de totstandkoming van duurzame energieprojecten. Natuurmonumenten denkt op dit gebied inhoudelijk mee en zal, waar dit overeenkomstig is met de belangen waar zij voor staat en mogelijk is, deze Green Deal uitdragen en ondersteunen.

LandschappenNL

LandschappenNL is het landelijke samenwerkingsverband van provinciale Landschappen en provinciale stichtingen Landschapsbeheer. LandschappenNL onderschrijft de uitgangspunten van de Green Deal en in onze externe uitingen zullen we hierover positief berichten. Als samenwerkende provinciale organisaties ondersteunen we de ambitie om een duurzame energietransitie tot stand te brengen. Wij onderschrijven in algemene zin het belang van goede participatie van alle belanghebbenden en een juiste belangenafweging bij duurzame energieprojecten waar de Green Deal voor staat. Vanuit onze doelstellingen gaat het in ons geval dan vooral om een juiste weging van het belang van natuur en landschap. Hierover zal binnen het samenwerkingsverband blijvend het gesprek worden gevoerd en kennis worden uitgewisseld. Gezien de uiteenlopende opvattingen over de wijze waarop energieprojecten en behoud van natuur en landschap samen kunnen gaan en hoe men als individuele organisatie zich dient op te stellen in de besluitvorming rond energieprojecten, is een gezamenlijke opstelling en dus een formele ondertekening echter niet mogelijk.

Consumentenbond

Woonbond